

Б. В. Гамза, І. В. Хом'як

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Поняття екологічного коридору визначено в двох Законах України – «Про Загальнодержавну програму формування національної екомережі України на 2000-2015 роки» та «Про екологічну мережу України», де введено поняття структурних елементів мережі, визначених як ділянки (території) екомережі, що відрізняються за своїми функціями. До цих елементів належать ключові, сполучні (екокоридори), буферні та відновлювальні території. Ключові території забезпечують збереження найбільш цінних і типових для даного регіону компонентів ландшафтного та біорізноманіття. Екокоридори (сполучні території) зв'язують між собою ключові території, забезпечують міграцію тварин та обмін генетичного матеріалу. Буферні території забезпечують захист ключових та сполучних територій від зовнішніх впливів. Відновлювальні території забезпечують формування просторової цілісності екомережі.

Офіційно прийнято позначати комплекс документів, що містять необхідні матеріали щодо створення екокоридору терміном «схема екологічного коридору».

Природні екокоридори є структурним елементом екологічної мережі, саме тому їхнє створення та використання повинні здійснюватися згідно вимог формування та використання екомережі.

Визначена територія екокоридору в межах Брусилівського району може бути позначена як «місцевий екокоридор».

Основною функцією екокоридору буде забезпечення міграцій тварин, а саме доступність та безпечність для цих тварин. Важливим чинником є наявність води та їжі, особливо це суттєво, коли тваринам доводиться долати екокоридором значну відстань до сусідньої ключової території.

Для моделювання екокоридору необхідно визначити конкретні види тварин, щоб в подальшому розробити екологічні критерії для оцінювання ландшафту. На території Брусилівського району мешкають дикі кабани, олені та козулі, які можуть бути представлені як модельні види. Це пов'язано з їхньою підвищеною, порівняно з іншими надземними тваринами, вибагливістю до забезпечення кормом та чутливістю до антропогенного впливу. При моделюванні застосовують дві основні категорії растрових геоданих: про рельєф та про наземний покрив, доповнюючи векторними геоданими про поселення, враховуючи геодані про транспортні та водні мережі.

Найважливішою для визначення розташування екокоридорів є інформація про наземний покрив. Лісистість Брусилівського району представлена хвойними породами, твердолистяними (дуб) і м'яколистяними (береза, вільха, осика). В районі ліси виконують переважно захисні, водоохоронні, рекреаційні функції і мають обмежене експлуатаційне значення.

Основу флористичного складу утворюють мезофіти (76%). Більшість рослин належать до багаторічних (81%). Загалом наземний покрив району окреслений такими класами: хвойні, мішані та листяні ліси, рілля, сукцесійні ділянки, щільна та розріджена забудова та водойми.

Територія району – горбиста рівнина (відроги Придніпровської височини), розчленована широкими долинами річок. Зустрічаються ділянки, які сповільнюють рух деяких видів тварин та є недоступними для людини. Ґрунти переважно дерново-підзолисті, темно-сірі та сірі лісові.

Клімат району помірно континентальний. Пересічна температура січня мінус 5,7 градусів, липня плюс 19,4. Опаді – 560 мм/рік. Період температурою понад +10С⁰ становить 158 днів. Висота снігового покриву – 21 см. Район належить до вологої, помірно теплої агрокліматичної зони.

Сприятливу екологічну ситуацію в Брусилівському районі створює відсутність потужного промислового виробництва зі шкідливими відходами.

Загалом природні умови та географія Брусилівського району дають підстави про перспективне створення екологічного коридору на його території. Це надало би можливість закріпити та узаконити території з природними ландшафтами, що дає підстави для збереження їх різноманіття, підтримувати їх у стані, близькому до природного, та формування територіально цілісної системи ландшафтів, що забезпечить можливості для природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин. Проте можуть існувати проблеми, що виникають в процесі створення екокоридору, пов'язані з високим ступенем загосподарованості земель (52971 га), значною фрагментацією природних ландшафтів, нерівномірністю їх розподілу на території району та іншими чинниками. Ідея створення екологічного коридору в Брусилівському районі є потужним чинником формування свідомого ставлення до охорони природи як серед органів влади, так і серед місцевого населення.

Література

1. Стадниченко А. П. Рідкісні і зникаючі види тварин Житомирщини: Навчальний посібник / Стадниченко А. П. та ін. - Житомир: Видавництво «Волинь», 2003. – 176 с.
2. Природа Житомирщини / [За ред. А. С. Малиновського]. – К.: Вища школа, 1984. – 143 с.
3. Створення екологічних коридорів в Україні [За ред. Ф. Д. Деодатуса та Л. Проценка] – К.: «Друкарня «Бізнесполіграф» / Державна служба заповідної справи Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, «Altenburg & Wymenda Ecological Consultants», Благодійна організація «ІнтерЕкоЦентр», 2010. – 160 с.